

Nr 587

Av herrar Hagberg och Svärd, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 77, angående avsättning av viss del av statens vinst från Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag för stöd till industriellt forsknings- och utvecklingsarbete, m. m.

(Lika lydande med motion nr 709 i Andra kammaren)

I proposition nr 77 framlägger Kungl. Maj:t förslag angående avsättning av viss del av statens vinst från Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag till två fonder för forsknings- och utvecklingsarbeten m. m. Om önskvärdheten av ett intensivt utvecklings- och forskningsarbete inom näringslivet i allmänhet torde inga meningsskiljaktigheter råda. I detta sammanhang bör inte minst uppmärksamheten fästas vid de speciella produktionsförhållandena i nordliga Sverige med dess rika naturtillgångar. Värdet av för samhällsekonomien betydelsefull forskning accentueras ju av den snabba utvecklingen på de tekniska och industriella områdena liksom av bildandet av de nya stora marknadsenheterna inom Europa.

Ett vidgat offentligt stöd åt denna forskning kan också övervägas men självfallet då i former mot vilka från principiell synpunkt vägande erinringar icke kan göras. Departementschefens förslag i nu föreliggande proposition om inrättande av två fonder av malmvinstmedel för utvecklings- och forskningsändamål innebär emellertid en specialdestination av statens inkomster beträffande vilkens ändamålsenlighet synnerlig tveksamhet synes kunna hysas. Principfrågan om specialdestination har behandlats av olika utredningar, senast av 1958 års besparingsutredning i dess den 6 augusti 1959 avlämnade betänkande (kapitel VIII, Vägväsendet, sid. 101). Innan besparingsutredningen går in på frågan om vägutgifternas storlek för de närmaste budgetåren, berör utredningen den särskilda specialbudgeten för automobilskattemedlen inom den allmänna budgeten. Denna specialbudget innebär, att skattemedel i princip tillgodoföres vägväsendet via automobilskattemedelsfonden. I sammanhanget erinrar besparingsutredningen om att flera fall av specialdestination alltjämt förekommer på budgeten. Detta gäller exempelvis tips- och lotterimedlen.

Härom anför besparingsutredningen: »Metoden innebär principiellt, att vissa statsinkomster avdelas för att täcka vissa statsutgifter. Metoden har

emellertid i praktiken inte tillämpats konsekvent, och den framstår som uttryck för en föråldrad budgetteknik.»

Besparingsutredningen erinrar vidare om att 1948 års budgetutredning i sitt betänkande (SOU 1952: 45, s. 172) konstaterade, att systemet med särskilda specialbudgeter inom riksstaten alltmer kommit ur bruk. Enligt budgetutredningen överensstämde denna utveckling icke med en rationell budgetbehandling, som förutsatte att utgifterna kunde behandlas och bedömas efter enhetliga grunder.

I besparingsutredningens betänkande i denna del framhålles slutligen: »Systemet med specialdestination innebär i princip att de utgiftsändamål till vilka vissa inkomster specialdestineras inte kommer att förutsättningslöst vägas gentemot andra, konkurrerande ändamål på budgeten. Sålunda medför systemet risk för att väginvesteringarna inte avväges mot andra investeringsändamål på ett sätt som från samhällsekonomisk synpunkt framstår som rationellt. Därest specialdestinationssystemet upphävdes, skulle förutsättningar skapas för en enhetligare bedömning av statens utgifter till olika ändamål. Besparingsutredningen förordar därför, att systemet med specialdestination på budgeten omedelbart upptages till omprövning.»

Statskontoret, riksräkenskapsverket och fullmäktige i riksgäldskontoret har i sina remissyttranden över det betänkande angående inrättande av en fond av malmvinstmedel till främjande av naturvetenskapligt och tekniskt forsknings- och utvecklingsarbete (SOU 1960: 31) vilket ligger till grund för ovannämnda proposition riktat kritik mot konstruktionen med specialdestination. Enligt statskontorets uppfattning synes såväl direktiven som utredningen utgå från att en specialdestination skulle ske. Från de synpunkter som framförts av 1948 års budgetutredning är detta otvivelaktigt att beklaga, yttrar statskontoret. I varje fall torde det få förutsättas bli föremål för en ytterst ingående prövning från statsmakternas sida, om beslut skall fattas, att för en femårsperiod binda ett så stort belopp som 25 miljoner kronor årligen, anför statskontoret vidare. Enligt riksräkenskapsverkets mening bör i princip specialdestinationer av statens inkomster vid sidan av budgeten undvikas. Dessa kan leda till att den överblick av statens inkomstförhållanden och utgiftsåtaganden som rådande budgetsysteem möjliggör försvåras. Fullmäktige i riksgäldskontoret uttalar sin principiella tveksamhet angående införandet av ytterligare en form av specialdestination av statens inkomster på budgeten.

Enligt vår uppfattning står specialdestination av statens inkomster inte i överensstämmelse med modern budgetteknik. En sådan kräver nämligen att riksdagens möjligheter att ta ställning till hur avvägningen mellan äskade anslag bör ske icke beskäres. Endast därigenom kan nödvändiga förutsättningar för en aktuell angelägenhetsprövning skapas. Med understrykande av besparings- och budgetutredningens principuttalanden mot systemet med

specialdestination inom budgetens ram yrkar vi därför avslag på finansministerns förslag om specialdestination av viss del av statens vinst från LKAB och hemställer, att riksdagen måtte föreläggas nytt förslag i ämnet med beaktande av vad ovan anförts.

Under återopandande av det sagda hemställer vi,

- a) att riksdagen måtte avslå proposition nr 77;
- b) att riksdagen med beaktande av vad ovan anförts måtte hemställa hos Kungl. Maj:t om nytt förslag i ämnet.

Stockholm den 7 april 1961

Erik Hagberg

G. Svärd

Nr 588

Av herr **Persson, Helmer**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 77, angående avsättning av viss del av statens vinst från Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag för stöd till industriellt forsknings- och utvecklingsarbete, m. m.

(Lika lydande med motion nr 712 i Andra kammaren)

Stockholm i april 1961

Helmer Persson